

IVO ŠKARIĆ

(19. IV. 1933. – 29. I. 2009.)

Profesor emeritus Ivo Škarić, veliki jezikoslovac, zaljubljenik u fonetiku, vizionar, profesor, mentor..., umro je 29. siječnja 2009. godine.

Rođen je 19. travnja 1933. godine u Postirama na Braču. Klasičnu gimnaziju u Splitu završio je 1953. godine. Na Filozofskom fakultetu u Zagrebu diplomirao je 1958. godine Hrvatski jezik i jugoslavenske književnosti te Francuski jezik. Za asistenta u Zavodu za fonetiku Filozofskog fakulteta u Zagrebu primljen je 1960. godine.

Doktorirao je 1965. godine disertacijom "Povezanost emisije i percepcije u govoru". Iste je godine izabran za docenta, a 1980. za redovnoga profesora. U trajno zvanje profesora izabran je 1996. godine. Od 1990. bio je član suradnik HAZU.

Bio je na studijskom boravku u Parizu (1972./73.), a predavao je i na slavistici sveučilišta u Lundu te na visokoj pedagoškoj školi u Malmöu (Švedska).

Bio je glavni urednik časopisa *Govor* (1986. – 2002.), član uredništva časopisa *Jezik* (1980. – 1999.) i *Medijska istraživanja*.

Osim članstva u HAZU, bio je član: Matice hrvatske, Hrvatskog filološkog društva, kojemu je bio i predsjednik od 2001. do 2007., Hrvatskog logopedskog društva te International Phonetic Association. Prvi je predsjednik i inicijator osnutka Odjela za fonetiku pri Hrvatskome filološkom društvu.

Predavao je na diplomskim studijima fonetike, lingvistike, informatologije, defektologije, novinarstva i kazališne akademije kao i na poslijediplomskim studijima fonetike, lingvistike, logopedije, surdopedagogije, komunikologije, stomatologije i ekonomije na Sveučilištu u Zagrebu. Vodio je dvanaest kolegija, bio je mentor i član u povjerenstvima za mnoge magisterije i doktorate. Organizirao je i vodio brojne tečajeve i seminare s područja govornišva, recitacije, rehabilitacije slušanja i govora i učenja stranih jezika.

Objavio je četiri knjige s područja fundamentalne fonetske znanosti i primijenjene fonetike te oko 150 znanstvenih i stručnih radova.

Za "Fonetiku hrvatskog književnog jezika", u Akademijinome *Povijesnom pregledu, glasovima i oblicima hrvatskoga književnog jezika*, dobio je 1992. državnu nagradu "Bartol Kašić".

Bio je voditelj i glavni istraživač znanstveno-istraživačkih projekata te je aktivno sudjelovao na brojnim domaćim i međunarodnim skupovima, pa i organizirao neke od njih.

Profesor Škarić uistinu se mogao, a i može smatrati vodećim hrvatskim fonetičarem u teorijskome i primijenjenom području. On je uz fonetiku stasao, kao što je ona kao znanost stvarana uz njega. Od samih početaka otkad se 50-ih godina 20. st. govor nametnuo kao važno područje znanstvenoga istraživanja,

profesor Škarić je sudjelovao u razvoju fonetike. Svog je Profesora (Petra Guberinu) upoznao 1953. godine kada je upisao romanistiku. Godinu dana kasnije profesor Guberina ga je uključio u rad novoosnovanoga Instituta za fonetiku. Tako je kao demonstrator, a kasnije i asistent, sudjelovao u začetcima toga Instituta. Od prvih palatografskih istraživanja, kimografa, preko akustičkih filtara, sonografa pa do današnjih kompjutoriziranih fonetskih instrumenata, profesor Škarić pratio je i poticao razvoj raznih područja fonetike, razvijajući interes mnogih za ovu pomalo nepoznatu znanost. Uz svoga profesora Petra Guberinu bio je jedan od začetnika Zagrebačke fonetske škole.

Sudjelovao je u osnivanju dodiplomskoga i poslijediplomskog studija fonetike na Filozofskom fakultetu u Zagrebu te je bio predstojnik Katedre za teorijsku fonetiku.

Ivo Škarić je uistinu mnogo pridonio razvoju struke "fonetičara" kojeg je vidio kao stručnjaka za govor na području rehabilitacije slušanja i govora, stručnjaka na području kulture govora te kao "govornog tehnologa", stručnjaka za prijenos govora u različitim medijima. Svoje je studente uvijek poticao na sagledavanje činjenica s raznih stajališta, na korištenje različitih metoda analize, na filozofsko, matematičko, logično i poetično razmišljanje i zaključivanje. Pobuđivao je u nama interes za razna područja ljudskoga djelovanja te nas neprestano usmjeravao detaljnijem i boljem pronalaženju rješenja.

Njegova su predavanja bila izrazito dinamična, uvijek je pokušao pronaći primjer za svaku pojavu o kojoj je govorio. Primjeri su mu uvijek bili jasni, aktualni i svako se gradivo, koliko god teško i zahtjevno bilo, jednostavno iskristaliziralo. Između njega i nas, njegovih studenata, nije bilo "buke u komunikacijskom kanalu", a svaki je "šum" prepoznao upravo naš profesor. Vrata njegova kabineta na "fonetičarskom" hodniku uvijek su bila otvorena za svakoga od nas. Dočekivao nas je s osmijehom, ispraćao podrškom. Jedan je od rijetkih koji nam je kao studentima ponudio mogućnost rada i učenja u Govorničkoj školi. Volio je argumentirane rasprave i uvijek nas poticao na njih. Znali smo s njim komentirati zbivanja u znanosti, politici, zabavi... Bio je čovjek širokih interesa, ali jasno izgrađenoga stava.

Bavio se temeljnim fonetskim istraživanjima, istraživanjem odnosa emisije i percepcije govora, odnosa fonološkoga i fonetskog opisa hrvatskoga govora i jezika, razvoja dječjega govora, prirode normiranja hrvatskoga standarda i njegove sociofonetske uporabe, pitanja prozodije i ortoepije. Sva je ta područja profesor Škarić ujedinio u nagrađenoj *Fonetici hrvatskog književnog jezika* koja proučava cjelokupnu govornu signalizaciju, opisuje sve razine proizvodnje i primanja govora te opću narav zvuka. To je prva opsežna fonetika hrvatskoga jezika i govora čiji se opis može ravnopravno mjeriti s opisima drugih svjetskih jezika.

Profesor Ivo Škarić bavio se i problemima poremećaja slušanja, govora i glasa te ih je opisao i objasnio u *Govornim poteškoćama i njihovom uklanjanju*, knjizi koju je zamislio, priredio te napisao neka poglavlja. U njoj je iznio i savjete roditeljima, pedijatrima i samim pacijentima nastojeći primijeniti teorijska saznanja u praktične svrhe. Osim toga, osmislio je i malo pomagalo za rehabilitaciju mucanja, VIBIŠ.

Ortoepski standard u hrvatskom jeziku predstavlja još jedno područje interesa Ive Škarića. Neprestano ističući napetost između uporabne i kodificirane norme, polazi od sociofonetskih načela te promatra stvarnu uporabu jezika. Ističe važnost dijalektalnih sastavnica u formiranju standarda kojeg naziva prihvaćenim idiomom, tj. govorom i jezikom kojim se služe obrazovani govornici u javnom govoru oslobođeni svojega organskog idioma. Tako je u svojoj posljednjoj knjizi, zbirci objavljenih radova *Hrvatski govorili!*, napisao: "Mi hrvatski jezik imamo. Treba samo dobro i dobronamjerno pogledati u nj. U njemu ugledati svoje crte, svoju narav te ga priznati, prihvatiti i zavoljeti - bez obzira na to je li on takav po pisanim normama ili ne. Recimo si jednostavno: svoji bili, hrvatski govorili!"

Naš se profesor bavio i područjem suvremenoga govorništva. O tome je progovorio i u svojoj knjizi *U potrazi za izgubljenim govorom* ističući važnost ovladavanja govorničkih vještina. Proučavao je govornu komunikaciju, javni govor te je uz Jasminu Nikić inicijator organiziranja Službe za jezik i govor pri HTV-u (od 1991. godine). Održavao je brojne tečajeve za govornike radija i televizije, za recitatorske voditelje i recitatore te za gospodarstvenike i građanstvo. Autor je programa i organizator Govorničke škole za darovite srednjoškolce za koju je prošle godine dobio i državnu nagradu "Ivan Filipović" za životno djelo, u području srednjeg školstva. To je osmodnevni tečaj govorništva koji se održava od 1992. godine, dva puta godišnje. U njemu se podučavaju govorničke vještine, razvija se ispravno i kreativno mišljenje, usvaja se vještina slušanja govora, profiliranja publike, upoznaju se retoričke figure... Kroz rad s mentorom, učenici izražavaju svoje ideje, argumentirajući ih i potkrjepljujući podacima. Profesor je često znao reći: "Nema znam, ali se ne znam izraziti. Tko se ne zna izraziti, njemu je zbrka u glavi". Kako od mentora, tako i od učenika, tražio je jasno izgovorene ideje i žustro branjenje vlastitih, znajući da će nam to uvelike pomoći u daljnjem radu i životu. Osnovna znanja o retorici objavio je u *Temeljcima suvremenoga govorništva*, glavnom priručniku za sve željne otkrivanja pravila i odlika javnoga govorenja.

Profesora Škarića upoznala sam kao učenica Govorničke škole, a kasnije i kao studentica fonetike. Imala sam sreću pa sam ušla u njegovu "govorničku obitelj" u koju me, kao mentoricu, uključio sam profesor. Sjećam se njegovih propitkivanja gradiva na kavi ili na hodniku. Uvijek sam sa strepnjom iščekivala njegovo sljedeće pitanje, ne shvaćajući da je to zapravo bilo poticanje, usmjeravanje k novim znanjima. I uvijek me ljutilo kako profesor baš zna "nanjušiti" što do sada nigdje nisam pročitala. A profesor me zapravo učio i znao je kako treba učiti...

Znam da je bio posebno ponosan na Govorničku školu, svoju Govorničku školu, da ga je veselio svaki novi odlazak na osmodnevno putovanje u svijet argumentacije, u "zemlju govora". I, kada smo samo dan prije odlaska na prošlu školu, u listopadu prošle godine, saznali da profesor ne ide s nama, znali smo da moramo biti još bolji, da moramo biti još snažniji, sve za našeg Profesora. Nismo vjerovali da Profesor više neće ići s nama, više nikada...

Danas, kao znanstvena novakinja na Odsjeku za kroatistiku Filozofskoga fakulteta u Zagrebu, sa sjetom se prisjećam njegova lika. Sretna sam, jer sam imala prilike učiti, surađivati, raspravljati s čovjekom kojem se nikada neću prestati diviti. Nikada ga neću ni zaboraviti. Vjerovao je u nas, mlade ljude, neprestano se

divio učenicima i studentima koji imaju toliko novoga i pametnoga za reći i, što je najvažnije, otvorio nam je svima vrata nekog do sada neistražena svijeta. Javno govorenje više nije bauk, osnovna znanja o zvuku i glasovima lako se usvajaju, a i rehabilitacija je moguća. Ipak, praznina je velika... Nedostaje njegov profesorski šarm, nedostaju kritike na neispravne logičke ili poetske figure, nedostaju šale i savjeti. Otvorene knjige čekaju, htio je još toliko toga reći, nije stigao... Dao nam je znanje, sada ga mi možemo dati drugima i pokušati slijediti njegov put. Zadatak je težak, ali naš će Profesor uvijek biti s nama. I sam je to obećao, *nadasve naš, Ivo Škarić*.

Profesore, velika hvala!

Marija Malnar